

Opponensi vélemény

Kérchy Anna: „A viktoriánus nonszesz poétikája és politikája: Metamediális játék Lewis Carroll fantáziavilágaiban”

című akadémiai doktori értekezéséről

Általános értékelés

Kérchy Anna „A viktoriánus nonszesz poétikája és politikája: Metamediális játék Lewis Carroll fantáziavilágaiban” című akadémiai doktori értekezése nagy ívű, ambiciózus, hatalmas szakirodalmi háttérrel megmozgató munka, mely egy a magyar tudományos diskurzusban meglehetősen alulreprezentált szerző életművébe vezeti be olvasóját közérthető, olvasmányos stílusban. Az értekezés tehát Carroll életművének feltérképezésére vállalkozik a híres gyermekirodalmi regényektől a fényképeken át az illusztrációkig. A szerzői életmű fogalma azonban ez esetben tágan értendő, hiszen nem csak különböző médiumok és műfajok kerülnek egymás mellé, hanem ebben a multimediális és multifokális vizsgálódásban megjelennek a Carroll szövegeit illusztráló társ-alkotók művei is, sőt olykor a Carrollt meghihlető gyermek múzsák visszaemlékezései is. A téma kétség kívül hiánypótlónak számít a magyar nyelvű tudományosságban, hiszen a híres viktoriánus szerző munkáiról ez idáig nem született ilyen átfogó munka. Kérchy Anna értekezése ugyanakkor nem csupán érdeklődésének tárgya miatt számít hiánypótlónak, hanem kérdésselvetéseinek a módja miatt is, a vizsgálódásba bevont olyan egyéb kérdések okán, mint a jelentés és jelentéstelenség játéka, a gyermekirodalom és gyermekiség kérdései, vagy épp a nyelvi közlések politikai aspektusai. Ezek a problémák újra és újra előkerülnek az értekezés több mint négyszáz oldalán, és nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy az túlnőjön egy konvencionális szerző-központú vizsgálódás szokásos horizontján. Hadd jelentsem ki már itt, bírálatom elején, hogy véleményem szerint nem fér kétség sem az értekezés szakmai eredményeihez, sem a bele fektetett munka mennyiségéhez, sem a magyar nyelvű Carroll-recepcióban betöltött meghatározó szerepéhez, így mind a nyilvános vitára bocsátást, mind az akadémiai doktori fokozat odaítélését támogatom.

Bár az értekezés első látásra (például a tartalomjegyzék alapján) egy hagyományos értelemben vett Carroll-monográfiának tűnik, sok szempontból több, és bizonyos szempontból kevesebb is annál. Több, amennyiben az elemzésbe bevont elméleti szempontok messze túlvezetnek az ilyen

szövegek és képek jelentésudvarán, és több módon is aktuálissá teszik az elemzéseket. Például a viktoriánus nonszensznek és az ebben működő felforgató nyelvműködésnek a viktoriánus kor episztemológiai válságához kötése, illetve ennek a válságnak a posztmodern nyelvelméletek fogalmaival való olvasása sikeresen köti össze Carroll korát a posztmodern episztemológiai krízisével, a nagy elbeszélésekbe vetett hit megrendülésével, illetve (implicit módon) saját korunkkal, a 21. századdal, ahol hasonlóan radikális és dezorientáló fogalmi-világképi átrendeződés folyik. Így az elemző nyelv által megnyitott implikációk egy sor ma is fontos elméleti és kultúrtörténeti kérdés szempontjából is relevánssá teszik a dolgozat Carroll-elemzéseit. Ugyanakkor az értekezés nem is felel meg mindenben a szerzői életművet feldolgozó tudományos értekezések hagyományos formai elvárásrendjének, amennyiben (bevallottan) plurális érdeklődésű és építkezésű, kerüli a monolit logikai szerkezeteket, és (a vizsgálódás tárgyához hűen) igyekszik elkerülni a totalizáló jelentésadás jól ismert csapdáit. Mindezek persze csupán egy konvencionális, mára elavultnak tekintett tudományeszmény szempontjából tekinthetők gyengeségeknél vagy hiányosságoknak, a 21. századi irodalom- és kultúratudomány fényében inkább tűnnek erényeknek. Említésre csupán azért méltóak, mert a szerző központi alakja, illetve potenciálisan totalizáló működése az értekezésben meg-megidézzi ennek a „régimódi” tudományosságnak az elképzeléseit és kérdéscsoportjait, az értekezés pedig folyamatosan birkózik ezekkel, fejezetről fejezetre hol erre, hol arra mozdul el a különböző tudományelméleti és módszertani paradigmák között.

Mint később részletesebben is kifejtem, véleményem szerint az értekezés különböző fejezetei némileg elérő kutatási kérdésekről, részben eltérő fogalmakkal és módszertannal dolgozva különböző eredményekhez vezetnek, egyik inkább az elemzésben, másik a kontextus felvázolásában vagy épp egyes elméleti fogalmak elemzésbe beemelésében és produktív tételében erősek. A dolgozat legértékesebb részei ugyanakkor véleményem azok, ahol sikerült összekötni a carrolli szöveg egy konkrét darabját vagy jellegzetességét egy megvilágító erejű elméleti fogalommal vagy elemzéssel és a viktoriánus kor specifikus (akár materiális) kulturális kontextusával. Véleményem szerint az elméleti fogalmak segítségével, a kulturális kontextus felvázolásával és aktív használatával végzett szövegelemzések alkotják az értekezés szakmailag legszínvonalasabb, legtöbb tudományos nívóval szolgáló részeit. (Apró, de jó példa ennek a sikeres működtetésére a Vigyorkandúr esetében az, ahogy az értekező összekapcsolja a nyelvi lelemény és képiség működését, illetve a szóvicc logikájának elemzését és a korabeli konkrét fogyasztói cikk körüli tárgyi kultúrát.)

Az értekezés sikeresen állítja egyetlen, Carroll nevével fémjelzett kontextusba a szerző számtalan alkotási formáját, és mutatja meg a bennük lévő hasonlóságokat. Gyakran ugyanazokat a kérdéseket, problémákat és szöveghelyeket járjuk körbe újra és újra, emiatt sok az ismétlés is a szövegben, ugyanakkor a megértésünk újabb és újabb elemekkel, belátásokkal is gazdagodik. Az újabb nekirugaszkodások tehát nem csak zavaró ismétlésekhez vezetnek, de a perspektívák finom elmozdulásának következtében újabb információkkal is szolgálnak. Például az állatvédő pamfletek és az Alice regények állatábrázolásainak összeolvasása sikeresen hívja fel a figyelmet több olyan jellegzetességére is ezeknek a szövegeknek, amelyek talán csupán a másik fajta szöveg felől körvonalazódnak világosan. A különbözővel való találkozás általi önmegismerés formulája – melyet jól ismerhetünk az Alice-regényekből – úgy tűnik az értekezés egymás mellé helyező és halmozó módszertanában is jól működik.

Vitathatatlan, hogy az értekezés hihetetlenül informatív, a (hozzám hasonló) nem Carroll-szakértő olvasó rengeteg újdonságot tanulhat a szerzőről és koráról. A kultúrtörténeti kontextusba helyezés ugyanakkor nem csupán a Carroll-értelmezésekhez ad sokat, de a nemzetközi Carroll-recepcióban egy időben divatossá váló reduktív olvasatok cáfolásához is hozzásegíthet.

Elismerés illeti a szöveg nyelviségét is. Az értekezés folyamatosan a jelentésség és jelentéstelenség színes, de ingoványos határvidékén, a nyelvi jelentés határvidékein mozog, itt pedig nagy szükségünk lehet a kreatív, ugyanakkor pontos, kifejező megfogalmazásra. Kérchy Anna magyar nyelvű értekező prózája kétségkívül ilyen, látszik rajta, hogy sokat tanult és sok inspirációt nyert az olvasott-elemzett primér szövegekből. Részben ennek az érzékeny, kifejező nyelviségnek, részben az értekezőnek az elemzett szövegek és képek iránti lelkesedésének köszönhető az, hogy (még a szakmai feladatok alatt roskadozó) olvasóra is oly könnyen átragad a téma szeretete és a megismerés öröme.

Az elméleti és fogalmi keretéről

Az értekezés elméleti és fogalmi keretei tekintetében a legelső és legalapvetőbb jellegzetesség az, hogy a tárgyalt irodalmi szövegeket és képeket rendszerint nem csupán referenciális módon olvassa (ez Carroll esetében alighanem egyébként is maga lenne a tudományos nonszensz), hanem a diskurzus figyelmének fókuszában tartja az irodalom és képiség medialitását, anyagszerűségét, a jelentés (és jelentéstelenség) leküzdhetetlen materialitását, kulturális beágyazottságát, illetve

mindezek etikai és politikai tétjeit. Különösen érvényes ez a Carroll irodalmi munkásságával foglalkozó, „Carroll, a matematikus nyelvfilozófus: A nonszensz irodalom il/logikája, poétikája és politikája. A félreértelmezés metanarratívái, interdiszciplináris játék és a rácsodálkozás etikája” című fejezetre, mely talán az egész értekezés legszínvonalasabb darabja.

Az értekezés megtartja a nonszensz terminusát, ugyanakkor elméleti alapvetésének talán legfontosabb pontja annak reflektálása, hogy a nonszensz nem azonos az értelmetlennel, hanem inkább a jelentés megújításának az egyik radikális technikája, melynek része a hagyományos jelölési módokra való rákérdés, azok elbizonytalanítása, akár összeomlasztása, egy másfajta (rendszerint játékosabb, többértelműbb, szabadabb) jelentés kedvéért. Ennek a dinamikának a feltérképezése az értekezés egyik központi, vissza-visszatérő momentuma. Fontos és produktív döntés volt az értekező részéről ezeket a kérdéseket a szöveg bevezetőjében sorra venni, hiszen így azok megteremtenek egy a szöveg egészére vonatkoztatható elméleti kontextust (vagy szubtextust), mely ott kísért az olvasó tudatában akkor is, ha az egyes fejezetek konkrétan nem is vonják be azt a diskurzusba.

A dolgozat elméleti kérdéshorizontjának további fontos eleme a nonszensz nyelvelméleti jelentőségét illető felismerés, miszerint a felszínes olvasásban gyerekes badarsággként megjelenő csacska értelmetlenségek bizony rendre komoly elméleti, nyelvfilozófiai, etikai vagy épp politikai téttel bírnak, hiszen rákérdnek „a szavak és a hatalom viszonyára, a jelentések uralhatóságára, a költőiség forradalmi potenciáljára” (7). Emiatt érvelhet úgy az értekező, hogy „a nonszenszhez hasonlóan a nyelvi felforgatást, értelemelbizonytalanítást és jelentés-szétszóródást éltető derridai dekonstrukciós interpretáció módszertanának előfutáraként is értelmezhető” (6).

Ez a dekonstruktív elméleti és kritikai belátás, mely elsősorban az Alice-regények elemzésében érvényesül, a carrolli életmű fontos aspektusait nyitja meg az értekező előtt, ugyanakkor a szövegek reflexív többértelműséghez is vezet. Az olvasás egyes pontjain beláthatóvá válik, hogy maga az értekezés is az Alice értelemadási kísérleteihez hasonló meta-művelet, mely reflexiók szintek sorát tartalmazza, hiszen nyelvre reflektáló szövegekre (és azok nyelviségére) reflektál, illetve az irodalmi nonszenszről ír a tudományos szaknyelvek (szintén a jelentés határait ostromló, olykor túlbeszélő, olykor a jelentéstelenséget kockáztató) nyelvén.

Persze ahogy Alice-nak is, mindez komoly kihívást jelent az értekezés számára is. Kérchy Annának úgy kell elemezni ezeket a szövegeket, úgy kell bevonni őket a tudományos jelentésalkotás körébe,

hogy ne próbálja egyszer s mindenkorra rögzíteni jelentésüket, ne próbálja (totalizáló vagy moralizáló, a jelentés játékát lezáró, a produktív értelmetlenséget megszüntető) értelmet adni nekik.

Ezek a posztstrukturalista elméleti belátások persze könnyen válhatnak tét nélkülivé, hiszen a hatvanas-hetvenes évekbeli paradigmaticus megfogalmazásaik óta az ezt az elméleti nyelvet működtető irodalmárok már milliónyi szövegben mutatták ki ezt a szövegdinamikát, amit ráadásul (ha hihetünk Derridának, Paul de Mannak, Kristevának és a többieknek) többé-kevésbé minden szöveg kapcsán kimutathatunk. Az értekezés azonban több ponton is ügyesen köti össze ezeket a nyelvelméleti belátásokat a viktoriánus kor szociokulturális kontextusával. Véleményem szerint ez a történeti kontextus ad igazán súlyt az elméleti fejtegetéseknek, illetve a másik oldalról tekintve erre az összefüggésre, ez az elméleti fogalmiság segít megérteni a történeti háttér jelentőségét.

Ebben az összefüggésben teljesen egyet érthetünk az értekezővel Lecercle, Kristeva, vagy épp Bahtyin beemelésében: az elméleti fogalmak jól megválasztottak, produktívak, nem tűnnek erőltetettnek, jól domborítják ki a szövegek jellegzetességeit. Az irodalmi szövegeket elemző fejezetben Lecercle nyomán az értekező kétségtelenül a kérdés lényegi momentumát ragadja meg, amikor a nonszensz-irodalom viktoriánus korabeli megszületését ellenkulturális képződményként értelmezi, a 19. századi intézményesült fegyelmezési technikákra való válaszként. Ezzel egyben az értekezés egyik diskurzusformáló alapvetésével is szolgál. Lecercle Kristevával való kiegészítése pedig kifejezetten zseniális megoldás, mely lehetővé teszi a kulturális kontextusba helyezett olvasat testi-affektív aspektusainak a megvilágítását.

Meg kell ugyanakkor jegyeznem, hogy az elméleti fogalmak használata meglehetősen hullámzó a dolgozatban. Lecercle és Kristeva szerepe az irodalmi fejezet után visszaszorul a dolgozatban, az ott kidolgozott elméleti keretek más szövegrészekben egyáltalán nem kerülnek be a diskurzusba. A fotós fejezetben beidézett - ismertetett elméleti szerzők és fogalmak (Sontag, Barthes, Benjamin) pedig közel sem hasznosulnak úgy, mint a regényeket olvasó fejezet fent említett alakjai. Ők persze a fényképelmélet kanonikus alakjai, bevonásukat aligha lehet szakmailag megkérdőjelezni, ugyanakkor ismertetésük után alig jelennek meg a szövegben, és ha meg is jelennek, véleményem szerint nem adnak igazán hozzá az elemzésekhez, nem nyitnak oly módon új horizontokat a képek megértésében, mint ahogy Kristeva és Lecercle az irodalmi szövegek esetében.

Ugyanakkor a szöveg elméleti-kritikai keretei erényének tekinthető a nyelvi megformálás etikai aspektusainak a felismerése, illetve ennek a szem előtt tartása és a fenti elméletekhez való kapcsolása. Kérchy Anna szerint:

A többértelműségre, jelentésmegingásra, befejezetlenségre (*open-endedness*) való nyitottság Carrollnál következetesen etikai töltettel bír. A másság egyenlőként való befogadása, a töredezett tudások kapcsolatisága, a marginális perspektívák pluralitásának felkarolása, a nem-tudást a tudás, a csöndet a szó, a testet az ész talapzataként számon tartó „radikális bizonytalanság” episztemológiája mellett az „esendőség queer művészete”, a törődés etikája, a nem-hierarchizáló relacionális identitáspolitika posztmodern teóriái előlegeződnek meg (130).

Ez az etikai dimenzió jól egészíti ki a szövegolvasatokat, és abszolút illik a posztmodern ethoszba, a ráció totalizmusa ellen forduló viktoriánus ellenkultúra fogalmához, illetve a Carrollban a könyvek, fantázia és gyermekiség világában értéket lelő külön ellenkulturális hős kultuszához.

A dolgozat elméleti és módszertani szempontból egyik legkényesebb aspektusa – ahogy fentebb már utaltam rá – a szerző és szerzőiség fogalmaihoz és kérdéseikhez kapcsolódik. Az értekezés egyes pontjain egyértelműen és explicit módon megjelenik biografikus-biografikonalizáló megközelítésmódotól való tudatos távolságtartás, ami mindenképpen ezen fejezetek erényének tekinthető, és hozzá is segíti a szerzőt egy sor tipikus és jól ismert szakmai csapda elkerüléséhez. Ugyanakkor ez az elvi álláspont korántsem kerül mindig érvényesítésre. Az elméleti-módszertani keretekben ilyen szempontból megfigyelhető némi feszültség. Az olvasóban felvetődik, hogy a „szerző halála” jegyében működő posztstrukturalista jel- és szubjektumelméletek vajon hogyan is egyeztethetők össze a Carroll mint szerző alakja által összetartott értekezés elképzelésével, az interpretációk során a szerzői életrajzra és naplóbejegyzésekre való utalásokkal, vagy a gyermekbarátok visszaemlékezéseire is támaszkodó szöveg- és képelemzésekkel?

Az értekezés több ponton is enged egy régebbi tudományosság szerzőközpontú szemléletének, vagy egyszerűen csak a (szeretett) szerző mint totalizáló potenciállal rendelkező alak(zat) vonzásának. A módszertani sokszínűség egyik leglátványosabb jele ez, különösen annak fényében, hogy az értekezés egyik (a tézisekben és a bevezetésben is kifejtett) célja egy nem biográfia-elvű szövegértelmezés működtetése, a carrolli „szövegmotor” működésének meghatározása, és nem egy életrajzi elemekbe kapaszkodó, azokat bizonyító elemként felhasználó értelmezés létrehozása. Úgy

tűnik, a szerzőt nem lehet nem akarni, a biografikcionálás kísértésével pedig az elméletileg mégoly képzett szerzők esetében is számolnunk kell.

Persze Carroll esetében az életrajz kísértése érthető is, hiszen irodalmár ritkán találkozik ilyen színes, érdekes, jelentőségteljes, rejtélyes és értelmezésre hívó életrajzzal. Az életrajzi fejezetet olvasva én is azon kaptam magamat, hogy átragadt rám Kérchy Anna Carroll iránti szenvedélyes érdeklődése, hogy az életrajz szórakoztat, a szerző figurája pedig valamiféle érzelmi ragasztóként köt az életműhöz, ezer emberi szállal kötve össze engem mint olvasót a szövegekről és képekről szóló értekezésekkel, emberi motivációt adva így a tudományos szöveg olvasásához. Carroll úgy tűnik épp az a fajta szerző, akinek az életrajza, levelei, személyes történetei és a köré szövődő legendák kiválóan alkalmasak arra, hogy a belőlük kibontakozó, általuk megkreált és fikcionalizált szerző ilyenén fantáziaalakká, olvasói és tudományos fétistárggyá váljon.

A dolgozat felépítése, struktúrája, módszertana

Az értekezés Carrollról szóló, vélhetően különböző időpontokban írt tanulmányok gyűjteménye, egymás mellé helyezett vagy körbe rakott szövegeké, melyek nem alkotnak szigorú, hierarchikus struktúrát. Inkább egy központi alak köré helyezett darabok sora, amiket a szerző alakja ragaszt össze. Ez a fajta szövegszervezés mellérendelő szerkezeteket hoz létre, olyan képeket, amelyek egy kirakós játék darabkáiként egymás mellé kerülve egyre teljesebb képet adnak, egymást folyamatosan újrakontextualizálják, de anélkül, hogy a képben alá-fölérendeltségi viszonyokat hoznának létre. A szerkezet előnye a lazaság, olvasmányosság, és az „ez is érdekes ezzel kapcsolatban” logikájából fakadó spontán érdeklődés fenntartása. Hátránya ugyanakkor a rengeteg ismétlés, hiszen az egyes fejezetek gyakran külön-külön is bevezetik a témát, újra és újra felmondják a szerző egyes életrajzi eseményeit, a kutatás axiómáit és alapvető belátásait. Bár mindennek az oka valószínűleg az egyes szövegek megszületésének körülményeinek köszönhető (illetve az utólagos összefésülő munka hiányosságainak), az eredmény egy olyanfajta túlírotság, mely akár egyes Carroll-szövegrészekre is emlékeztetheti az olvasót. Mintha az értekezés újra és újra, más és más kontextusokban és irányokból futna neki a nonszensz jelentésének/jelentéstelenségének. Mintha a jelölőbőség, az ismétlés, a túlírás (Derrida egykori megfogalmazásához hűen) valamiféle hiányt, hiányosságot, vagy hiány-érzetet próbálna (végső soron reménytelenül) kompenzálni. Az absztrakt festészet vagy a free jazz diskurzusra vonása jól

jelzi a megfoghatatlan megfogására irányuló erőfeszítést, a jelentéstelennek (némi) jelentést adni kívánó törekvést, mely a jelölő túlbujánzásához, és itt-ott az értekezés logikai-strukturális szétcsúszásához vezet, hiszen nem tud megállni, újra és újra, újabb és újabb kontextusokban és fogalmak segítségével kell nekirugaszkodni, hogy újabb megértés-élményeink legyenek, újabb jelentés-nyomokra bukkanjunk a lenyűgöző badarság megragadásának végső soron lehetetlen küldetésében.

Hogy csupán egyetlen sokatmondó példával éljek, véleményem szerint aláássa az értekezés koherenciáját az, ahogy az életrajzi fejezet is számba veszi a fontosabb Carroll-művek alapvető jellemzőit, mini-elemzésekben foglalva össze azt, amit egyszer már a bevezetésben is olvashattunk, és a későbbi fejezetekben majd újra, részletesebben is olvashatunk.

Ugyanakkor egyes fogalmi alapvetések újra és újra megemlítése (metaforikus, elméleti, szemléleti) koherenciát is teremthet: az olyan motívumok, mint például a viktoriánus kor episztemológiai válsága feltűnnek több fejezetben is, ez pedig fontos kohéziós erőként is működik, összekötve az egyébként fogalmiságukban és módszertanukban nem feltétlenül egységes fejezeteket. Az értekezés elején felépített elméleti-fogalmi rend következetesebb érvényesítése sokat emelhetett volna a szöveg koherenciáján, hozzájárulhatott volna, hogy az olvasó azt érezze, nem tematikusan kapcsolódó tanulmányok füzérét olvassa, hanem fogalmiságában és szemléletében koherens egészként működő értekezést.

A szöveg módszertanát illetően a fentiekén kívül csupán egyetlen kritikus megjegyzést szeretnék megfogalmazni. A Carroll-szövegekből vett idézetek általában rövid, illusztratív mondatok, melyek egyes szöveg-jellegzetességek leírása után, példaként, illusztrációként jelennek meg. Ez természetesen egy legitim szövegszervezési és idézési forma, de az értekezés elején ismertetett posztstrukturalista szerzőkkel, a szoros szövegolvasás újrafelfedezőivel aligha egyeztethető össze. Persze lehet, hogy ez csupán az én személyes preferenciám, de véleményem szerint a dolgozathoz sokat adott volna, ha több a szoros olvasás, ha az értekező hosszabb részek alapos elemzésére is vállalkozott volna, és az általános, elméleti kijelentéseket konkrét szövegelemzésből bontja ki, arra építi fel. Az értekezés egészéről elmondható, hogy minél több és hosszabb idézeteket emel be az értekező, és minél több energiát fektet ezek elemzésébe, annál izgalmasabb lesz a szöveg, és annál több konkrét, szövegközeli tudományos nívóval szolgál.

Hasonló, bár kisebb horderejű kérdésként vetődött fel bennem, hogy a fényképészettel és illusztrációkkal foglalkozó fejezeteknél az értekező vajon miért döntött úgy, hogy a szövegbe nem illeszti be az elemzett képeket. A szöveg végén lévő képgyűjteményben persze megtaláljuk a legfontosabb képeket, de az ide-oda lapozgatás nem segíti az olvasót az értekező szöveg és a képek kritikus összeolvasásában. Ez persze csupán apró technikai kényelmetlenség, semmiképpen nem szakmai hiányosság, ugyanakkor a fotóról szóló fejezetben tétje van, hiszen az értekező itt mindent elkövet, hogy tisztázza Carrollt a pedofil vágyak vagy pedofil fényképek vádja alól. A hivatkozási alapokat, ezeket az olykor valóban zavarba ejtő, sokértelmű képeket talán jobb lett volna szem előtt hagyni, nehogy elrejtésük az olvasó szemében az elfedésre irányuló próbálkozásnak tűnjön.

Ez a kényes területeken járó fejezet más kérdéseket is felvet: A freudi túl-szexualizálás és a viktoriánus angyalkultusz miért kizáró, vagy-vagy viszonyban tételeződik? Miért kell választanunk, és miért csupán e két lehetőség között kell választanunk? Vagy: A Carroll kislányokhoz fűződő viszonyában működő vágyat miért csak vulgárfreudiánus szövegek képviselik, a viktoriánus kor szexuális kultúrájáról szóló kutatások miért nem? Ebben a fejezetben mintha a (szeretett) szerző nevének tisztázása elkerülhetetlenül a (máskor ünnepelet) többértelműség visszaszorítását eredményezné, és néhol önellentmondásokhoz is vezet.

Összefoglalás

Összefoglalva kijelenthető, hogy a Kérchy Anna által az akadémiai doktori eljárás keretében benyújtott értekezés nem csak nagy ívű, de a hazai tudományosságban hiánypótló jellegű munka is, mely hatalmas szakirodalmi apparátust megmozgatva térképezi fel Lewis Carroll életművét a maga multimediális összetettségében és színességében. Az értekezés olvasmányos és informatív, és rengeteg, a magyar nyelvű tudományosságban eddig meg nem jelent belátással, tudományos nívóval szolgál. Az értekező meggyőzően demonstrálja, hogy magabiztosan mozog a nemzetközi Carroll-recepció szövegrengetegében, sikeresen állít elő egy az olvasó számára felismerhető, jellegzetes és szerethető Carroll-képet, miközben a nonszensz szövegszervezés számos fontos aspektusát világítja meg, felhívva a figyelmet annak nyelvfilozófiai és etikai implikációira is. Az Alice-regényekkel foglalkozó fejezet különösen sikeresnek tekinthető egyes elméleti fogalmak produktív felhasználásában, illetve a hagyományos szerző-központú, intenció- illetve referencialitás-orientált interpretációs módszertan meghaladásában. Bár az értekezés inkább

az egyes fejezetek szintjén egységes, a teljes értekezést tekintve viszont nem törekszik egységes fogalmi apparátus vagy interpretációs módszertan működtetésére, a szerzői életmű trópusa, illetve a szerző alakja/alakzata biztosítja számára a szükséges (bár kifejezetten laza) konzisztenciát. Bár a fentiekben több potenciális problémát is igyekeztem kijelölni, és ezekkel kapcsolatban kíváncsian várom az értekező reflexióit, meggyőződésem, hogy ezek a lehetséges gyengeségek eltörpülnek az értekezés szaktudományos erényei és eredményei mellett. Mindezek figyelembevételével a dolgozat nyilvános vitára bocsátását és az akadémiai doktori cím odaítélését egyértelműen támogatom.

Kalmár György

Habilitált egyetemi docens

Debreceni Egyetem

Angol-Amerikai Intézet

Debrecen, 2023. március 19.